

דעות

אסור שמינויים למל"ג ייהפכו לכלי משחק בידי יואב קיש

חגית מסר ירון ושמעון ינקלביץ • פרופסורים (אמריטי) באוניברסיטת תל אביב, מילאו בעבר תפקידים בכירים במערכת ההשכלה הגבוהה וכיום מובילים את ארגון "בשער – אקדמיה למען החברה בישראל"

29 בנובמבר 2025

אין עוררין שהשכלה גבוהה איכותית תורמת למצוינות מחקרית, לצד הכשרת כוח אדם במגוון תחומים, ולתרומה תרבותית, חברתית וכלכלית למדינה. לכן יש חשיבות קריטית לשאלה מי מופקד על ההשכלה הגבוהה בישראל.

לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג) מ-1958, "המועצה היא המוסד הממלכתי לענייני השכלה גבוהה". שר החינוך הוא יו"ר המועצה, אך אין לו סמכויות אופרטיביות חוץ מאלה שהוענקו למועצה. המל"ג היא המופקדת על ההשכלה הגבוהה, ולכן יש חשיבות עצומה לבחירת החברות והחברים למועצה.

החוק, שנחקק בעידן אחר, קובע: "חברי המועצה יוצעו לנשיא המדינה על ידי הממשלה; לפחות שני שלישים מהם יהיו בעלי מעמד בשדה ההשכלה הגבוהה, שהמליץ עליהם שר החינוך והתרבות לאחר התייעצות עם המוסדות המוכרים להשכלה גבוהה". כלומר רוב החברים יבואו מהאקדמיה; הם יהיו "בעלי מעמד" בשדה ההשכלה הגבוהה, והמוסדות להשכלה גבוהה יהיו מעורבים במינויים שכן יש חובת היוועצות עימם. העיקרון הכמותי ברור ולכאורה קל ליישום. חובת ההיוועצות היא טכנית לכאורה, אך היא משקפת את ההכרה

שהמוסדות עצמם הם שיודעים לקבוע מי עומד בדרישה שבסעיף השני והוא "בעל מעמד בשדה ההשכלה הגבוהה".

ליבת מוסד להשכלה גבוהה – אוניברסיטה או מכללה – היא הסגל האקדמי שלו, המופקד על המחקר ועל ההוראה. דרגת הכניסה למסלול האקדמי היא "מרצה", או 'מרצה בכיר', ואפשר להתקדם ל"פרופסור חבר" ול"פרופסור מן המניין" – זו הדרגה הגבוהה ביותר, "פרופסור גמור" כלשון עגנון. הקידום נקבע על בסיס הישגים במחקר. כמו כן מובאים בחשבון איכות ההוראה ומידת "האזרחות האקדמית" של חבר/חברת הסגל, קרי השתתפות בוועדות, קידום תוכניות בהוראה, מחקר ומעורבות חברתית של המוסד.

חברות וחברי הסגל האקדמי פועלים בחופש אקדמי אישי – הם האחראים הבלעדיים לנושאי מחקרם ולשיטות ההוראה שלהם. המוסד בנוי מיחידות ארגוניות (מחלקות, חוגים, פקולטות) בהנהלת הסגל האקדמי, על ידי ועדות. גם את תפקידי הנהלה בכירה (נשיא, רקטור, דקנים ועוד) מאייש הסגל האקדמי הבכיר. ככלל, כל חברי הסגל מעורבים בניהול האקדמי, אך לתפקידים רגישים (למשל, ראשות ועדות הוראה וקבלה וחברות בוועדות מינויים) דרושה דרגת פרופסור מן המניין.

הדרישה לדרגה אקדמית בכירה מבטאת את חשיבות הניסיון וההיכרות עם המערכת האקדמית וערכיה לא רק במוסד עצמו אלא בעולם, ולא פחות חשוב: הבטחת מקצועיות בקבלת החלטות. רק מי שהגיע לדרגה הבכירה ביותר יכול לקבל החלטות בלי שיקולים זרים כמו השפעת ההחלטה על קידומו הוא. הכהונה בתפקידים למיניהם קצובה, וגם מי שהיה רקטור או נשיא האוניברסיטה חוזר בתום כהונתו להיות חבר סגל מן השורה.

יש חשיבות קריטית לשאלה מי מופקד על ההשכלה הגבוהה בישראל, ונראה שהמועמדים שבוחר קיש

לא עומדים בתנאים שהיו מקובלים עד היום

מנסחי חוק המל"ג ביססו את הרכבה על עקרונות דומים, שלפיהם "בעל מעמד" הוא פרופסור מן המניין, בעל ניסיון בתפקידי ניהול אקדמיים, ועד תחילת שנות ה-2000 נשמר העיקרון הזה. אך מאז היתה שחיקה ומונו למל"ג אנשים שאינם "בעלי מעמד" בהשכלה הגבוהה, מה שפגע במעמדה ובתפקודה של המל"ג. לכן ב-2014 הציע שר החינוך אז שי פירון תיקון לחוק המל"ג, שבין השאר יקבע מיהו "בעל מעמד", אך לאחר חילופי השלטון לא קודם התיקון.

בעת האחרונה התבשרנו על החלטתו של השר יואב קיש למנות לחברת מל"ג מרצה בכירה ממכללה אקדמית לחינוך, במקום פרופ' יוסי רוזנווקס הפורש — פרופסור מן המניין שהיה דקן באוניברסיטת תל אביב ומונה לנשיא מכללת אפקה. ולא מכבר אף מונה לסגן יו"ר המל"ג — המופקד על הפעילות השוטפת של המועצה — שדרגתו האקדמית היא פרופסור חבר. כאמור, כדי למלא תפקידים חברות וחברי מל"ג צריכים להיות בעלי מעמד והיכרות מעמיקה של המערכת. בעיקר בעת הזאת, שבה האקדמיה הישראלית נתונה למתקפה, אין תחליף למינויים כאלה ואסור להתפשר עליהם. וודאי שאסור כי מינויים למל"ג ייהפכו לכלי משחק בידי פוליטיקאים לקידום אג'נדות מטעמם.

המועצה להשכלה גבוהה היא האחראית לאיכותה של מערכת ההשכלה הגבוהה בתחומי ההוראה והמחקר, וממונה על אקרדיטציה של מוסדות ותוכניות לימוד ועל בקרה אקדמית של המוסדות. רק מינויי חברות וחברים מן האקדמיה שהם בעלי המעמד החזק ביותר בשדה ההשכלה הגבוהה, ואשר יביאו איתם את המקצועיות, את הניסיון, את היושרה ואת העצמאות הנדרשים בתפקיד המחייב שמירה על הערכים האקדמיים, גם מול לחצים פוליטיים, יבטיחו שהמל"ג תוכל למלא את תפקידיה בדרך הטובה ביותר.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ